

Mednarodni simpozij „Moč čustev / *The Power of Emotions*“

*Velika dvorana Slovenske akademije znanosti
in umetnosti (SAZU), Novi trg 3,
Ljubljana, 22.–23. maj 2025*

1. Poročilo o poteku mednarodnega simpozija

V Veliki dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti je 22. in 23. maja 2025 potekal mednarodni znanstveni simpozij z naslovom „Moč čustev: od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi“. Dogodek je bil izveden v okviru raziskovalnega projekta ARIS J6-50212 („Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare zaveze“, 2023–2026) ter širšega raziskovalnega programa ARIS P6-0262 („Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga“, 2022–2027), ki ju na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani z dragoceno vsestransko podporo vodstva fakultete vodi red. prof. dr. Irena Avsenik Nabergoj.

V dvodnevem programu, ki je združil več kot štirideset priznanih raziskovalk in raziskovalcev z univerz in znanstvenoraziskovalnih ustanov iz različnih evropskih držav, Indije ter Združenih držav Amerike, so bile čustvene razsežnosti obravnavane z interdisciplinarnim pristopom, ki je povezoval tako teološke, literarne, antropološke, filozofske kot tudi glasbene, pravne, družbene, umetnostnozgodovinske, zgodovinske in kulturne perspektive. Simpozij čustev ni tematiziral le kot predmeta literarne, estetske ali zgodovinske analize, temveč jih je predstavil kot živo vez med svetimi besedili, duhovnimi tradicijami, literarnimi oblikami in sodobno izkušnjo.

Odprtje simpozija so zaznamovali uvodni nagovori petih govorcev in govornic, ki so dogodek umestili v širok kontekst znanstvenega, kulturnega in duhovnega premisleka. Najprej je zbrane pozdravil predsednik SAZU, akad. prof. dr. Peter Štih, ki je poudaril pomen čustev kot vezivnega tkiva skupnosti in znanstvene refleksije. Sledila je red. prof. dr. Jožica Škofic, izredna članica SAZU, ki je kot predstavnica drugega razreda SAZU – za filološke in literarne vede – osvetlila pomen jezika in literature pri artikulaciji človekovega čustvenega sveta. Spregovorila sta še doc. dr. Tadej Stegu, dekan Teološke fakultete UL, in monsignor doc. dr. Andrej Saje, predsednik Slovenske škofovske konference, ki sta izpostavila etični pomen poglobljenega raziskovanja notranjega sveta ter poudarila aktualnost povezovanja znanstvene refleksije s trenutno izpostavljenimi teološkimi in etičnimi vprašanji. Sklepno besedo uvodnega sklopa je imela red. prof. ddr. Irena Avsenik Nabergoj, po-

budnica in vodja simpozija, ki je nazorno orisala njegovo konceptualno zasnovo ter izrazila hvaležnost vsem sodelujočim posameznikom in ustanovam.

Z vidnim spoštovanjem je Irena Avsenik Nabergoj Slovensko akademijo znanosti in umetnosti izpostavila kot prostor znanstvene verodostojnosti, kulturne refleksije in duhovne odprtosti. Posebna zahvala je bila namenjena predsedniku SAZU akad. prof. dr. Petru Štihu, glavnemu tajniku akad. prof. dr. Francu Forstneriču, upravnemu direktorju g. Zoranu Mezgu in gospe Veroniki Simoniti iz tajništva predsedstva SAZU za izjemno podporo in strokovno pomoč.

Pomembno vezno nit dogodka je predstavljala skrbno oblikovana programska knjižica, delo urednice dr. Irene Avsenik Nabergoj in oblikovalca g. Danila Radanovića, v kateri so udeleženci na več kot 150 straneh lahko sledili celotnemu dvojezičnemu programu simpozija, razširjenim slovensko-angleškim povzetkom posameznih prispevkov ter podrobnim osebnim predstavitev referentov v obliki daljših življenjepisov. S tem je bila ustvarjena sinteza vsebinske poglobljenosti in dostopnosti, ki je omogočila lažjo orientacijo po vsebinsko bogatem programu.

Vsi predavatelji so prejeli tudi posebej za simpozij izdelane platnene vrečke, notesnike in pisala z logotipi organizatorjev: SAZU, Teološke fakultete UL, ZRC SAZU, ZRS Koper in ARIS. Ta pozorna gesta je poleg simbolne vrednosti prispevala k občutku spoštljivega gostoljubja do domačih in tujih udeležencev.

Odprtje dogodka je profesionalno povezovala moderatorka ga. Tajda Lekše, ki je s svojim prefinjenim občutkom za ritem, ton in občinstvo poskrbela za umirjen, jasen in usklajen uvod. Posebej dragocena je bila njena vloga pri pripravi angleških prevodov uvodnih nagovorov za tuje udeležence, ki so se zaradi krajevnosti dogodka pridružili po platformi Zoom. S tem je bila tudi hibridna izvedba simpozija izvedena brez motenj – in s poslušom za potrebe mednarodnega občinstva.

Iskrena zahvala gre tehniki SAZU g. Roku Letonji, ki je s profesionalnim pristopom poskrbel za nemoten tehnični potek dogodka v živo in po Zoomu. Njegova podpora je omogočila, da so razprave potekale gladko in brez zapletov, kar je pri tovrstnih hibridnih srečanjih ključnega pomena.

Program simpozija „Moč čustev“ je obsegal deset tematsko raznolikih panelov s sprotnimi diskusijami, v katerih so udeleženci iz Slovenije in tujine poglobljeno razpravljali o vlogi čustev v različnih kulturnih, religioznih in umetnostnih kontekstih. Simpozij je odprlo predavanje Irene Avsenik Nabergoj, ki je s tematizacijo ljubezni kot temeljne eksistencialne sile v hebrejski Bibliji in pri Shakespearu načrtalo vsebinsko usmeritev dogodka. Ljubezen je bila predstavljena kot ključno čustvo in vrednota, ki povezuje hrepenenje, ranljivost in tragičnost ter odpira prostor za etično in semiotično refleksijo svetopisemskih in literarnih besedil. Tako je uvodno predavanje simpozij ne le čustveno naravnalo, temveč mu je načrtalo tudi konceptualni okvir, znotraj katerega so bili premišljeno razgrnjeni posamezni tematski sklopi.

V nadaljevanju simpozija so sledili vsebinski sklopi, ki so obravnavali različne vidike čustev znotraj judovsko-krščanskih besedil in njihovih poznejših interpretacij. Posebna pozornost je bila namenjena čustvenim preobrazbam v svetopisem-

skih pripovedih in poeziji, in sicer tako v pripovedih o patriarhih kot v pesniških in modrostnih knjigah. Panel o čustvih med bližino in prelomom je obravnaval lju-bezen, bolečino, strah in hrepenenje v pripovedih o Davidu, Tamari, Amnonu in v Visoki pesmi; pokazal je, kako so čustva v teh besedilih odraz notranjih bojov, etič-ne napetosti in zvestobe Božjemu klicu.

V nadaljevanju so paneli obravnavali emocionalizacijo svetopisemskih likov (npr. Abrahama v Kumranskih spisih) ter vlogo žensk pri čustveni preobrazbi. Prispevki so osvetljevali pomen veselja, želja, sramu, poželenja, strahu in upanja ter njihovo mesto v patristični teologiji, srednjeveških hagiografijah in mističnih besedilih. Interpretacije Gregorja iz Nise, Efrema Sirskega in cerkvenih očetov so pokazale, kako globoko so čustva prepletena z duhovno potjo in simbolnimi strukturami vere.

Zelo pomenljiv je bil sklop, ki je čustva povezoval z islamsko teologijo, vzhodnim krščanstvom in psiho-duhovnimi praksami, kar je omogočilo primerjalno refleksijo med svetimi tradicijami. Raziskave so osvetlile, kako molitev, meditacija in zakramentalno življenje oblikujejo čustveno doživljanje božjega – pa tudi, kako negativna čustva, kot sta strah in zavist, vplivajo na razvoj religiozne eshatologije.

Pomembna novost simpozija je poudarek na sodobnih odmevih svetopisemskih in religioznih motivov v poeziji, prozi, dramati in glasbeni umetnosti. Pozornost so pritegnili prispevki, ki so raziskovali estetski odziv na religiozne podobe v literaturi moderne ter prikaz ljubezni, samote, melanholije in strasti v literarnem imaginariju od antike do romantike. Prispevki so pokazali, kako močno so čustva vtkana v oblikovanje naracije, značaja in etičnih napetosti v sodobni literaturi.

Analiza čustev v pravni filozofiji in socialni zgodovini je pokazala, kako se čustva odražajo v strukturi oblasti, pravnih norm in razmerij med spoloma. Prispevki so tematizirali čustveno komponento zakonske zveze, vpliv oxfordskega gibanja na vlogo žensk v 19. stoletju, pa tudi čustvene strategije v retoriki humanizma in feministične teologije.

Končno so paneli obravnavali tudi konceptualne metafore čustev v jeziku, vpliv čustev na narečno rabo in jezikovno skupnost ter čustveni razpon v kontekstu katehetskih smernic. S tem se je simpozij sklenil v duhu celostne in interdisciplinarne obravnave čustev kot ustvarjalne sile človeške, literarne, religiozne in kulturne resničnosti.

Značilnost simpozija je bila tudi dosledna dvojezičnost – predavanja so potekala v slovenščini in angleščini, s spremnimi prevodi celotnih predavanj v obliki predstavitev PPT v obeh jezikih, kar je omogočilo dejansko mednarodno vključenost in širšo dostopnost. Ob robu dogodka je potekal tudi spremljevalni program s strokovno vodenima ogledoma Franciškanske knjižnice in Narodnega muzeja Slovenije, ki sta poudarila vez med akademsko refleksijo in živo kulturno dediščino.

V razpravah in ob robu dogodka se je utrdilo spoznanje, da čustva – četudi jih znanost raziskuje z analitičnimi orodji – ostajajo notranji vzgib, ki osmišlja govori-co besedil, simbolov, odnosov in verovanj. Simpozij „Moč čustev“ je tako postal prostor spoštljive miselne izmenjave, ki združuje vednost in občutljivost, kritično distanco in človeško bližino.

Iskrena zahvala gre vsem sodelujočim raziskovalkam in raziskovalcem, predavateljicam in predavateljem, članom programskega in organizacijskega odbora s Teološke fakultete UL, ZRC SAZU in ZRS Koper, strokovnim sodelavcem Teološke fakultete UL ter zunanjim sodelujočim. Posebna zahvala velja Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki je s tem dogodkom znova potrdila svojo vlogo osrednjega prostora povezoovanja znanosti in umetnosti v slovenskem in širšem evropskem prostoru.

Prof. dr. Irena Avsenik Nabergoj,
pobudnica in organizatorka simpozija,
vodja raziskovalnega programa P6-0262
in raziskovalnega projekta ARIS J6-50212

2. Slavnostno odprtje mednarodnega simpozija „Moč čustev / *The Power of Emotions*“, Velika dvorana SAZU, Novi trg 3, Ljubljana, 22. 5. 2025

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorka uvodnega dela simpozija

Srečko Kosovel, Aleluja / Aleluia

Povsod tiha pomladna rast,
mirna je priroda kamenita,
a moja dušo vodi v propast
bolest, v temini skrita.

Pogledam jo: to je zlomljena ost
moje strte življenjske sile,
ali še globlje je polna mladost,
zelene strasti bi jo pile.

Vidim še globlje: črni razkol,
stavba, razbita v osnutku;
vprašam se: bom li krepak dovolj,
ko zavem se v boleznem trenutku?

O, kako rad sredi trav bi stal,
drevo, ki čuti v sokovih,
da pride pomlad, da bi pognal,
da bi se skošatil v vrhovih.

Sredi zelenih ros kakor ognjen
iščem lepote, a vsa mi je tuja,
zrak je negiben, veter steklen –
in vendar pomlad, aleluja.

Spoštovani akademiki, cenjeni gostje in udeleženci, gospe in gospodje, prisrčno dobrodošli ob današnjem odprtju mednarodnega simpozija „Moč čustev, Od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski

literaturi, umetnosti in kulturi“, v dvorani SAZU v Ljubljani. / *Distinguished Academics, esteemed guests and participants, ladies and gentlemen, a warm welcome to all of you at the opening of the international symposium entitled “The Power of Emotions, From Ancient and Judeo-Christian roots to Their Echoes in World and Slovenian Literature, Art and Culture”, at the Slovenian Academy of Sciences and Arts in Ljubljana.*

Dogodek poteka v sodelovanju SAZU s Teološko fakulteto Univerze v Ljubljani, Inštitutom za kulturno zgodovino Znanstveno raziskovalnega centra SAZU, Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper ter ob finančni podpori Agencije za raziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (ARIS). / *The event is taking place in collaboration between the Slovenian Academy of Sciences and Arts, the Faculty of Theology of the University of Ljubljana, the Institute of Cultural History of the Science Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, the Science Research Centre Koper, and with the financial support of the Slovenian Research and Innovation Agency (ARIS).*

Simpozij združuje vrhunske raziskovalce iz Slovenije in tujine, katerih prispevki osvetlujejo ključne vidike čustev v svetopisemskih, patrističnih, srednjeveških in novoveških besedilih, v filozofskih, pravnih, feminističnih, jezikoslovnih in literarnih kontekstih ter v glasbeni in gledališki praksi. Hkrati ponuja poglobljene analize čustvenih odzivov na zgodovinske prelomnice in aktualne družbene izzive, kar ga umešča v samo jedro sodobnih razprav o čustveni pismenosti, duhovni preobrazbi in kulturni identiteti. / *The symposium brings together distinguished scholars from Slovenia and abroad, whose contributions illuminate key aspects of emotions in biblical, patristic, medieval, and early modern texts, as well as in philosophical, legal, feminist, linguistic, and literary contexts, including music and theatre. Its in-depth analyses of emotional responses to historical turning points and contemporary social challenges place the symposium at the very heart of current discussions on emotional literacy, spiritual transformation, and cultural identity.*

Prvi nas bo ob tej priložnosti nagovor naš gostitelj, akad. prof. dr. Peter Štih, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. / *We shall first be addressed by President of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Acad. Prof. Dr. Peter Štih. Prijazno vabljeni k besedi.*

Akad. prof. dr. Peter Štih, predsednik SAZU

Spoštovane članice in člani SAZU,
spoštovani visoki gostje,
spoštovane udeleženske in udeleženci današnjega in jutrišnjega simpozija,
spoštovane gospe in gospodje.

V veliko zadovoljstvo mi je, da vas ob otvoritvi dvodnevne mednarodne in interdisciplinarnega simpozija, ki v ospredje postavlja čustva – v razponu od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v literaturi, umetnosti in kulturi –, lahko pozdravim v imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je tudi eden od soorganizatorjev simpozija. Današnji simpozij nagovarja izjemno široko temo, ki je trajna sestavina človekovega bivanja in biti. Čustva so bistve-

ni del človekove narave, saj je človek tako bitje razuma kot tudi čustev. Z nami so torej od vsega začetka, to je od trenutka, ko je človek postal človek – to pa se je po eni od razlag zgodilo takrat, ko je začel pokopavati svoje mrtve, s čimer se je ločil od živali ter postal duhovno in čustveno bitje.

Zato ne preseneča, da so čustva ena najglobljih človeških tematik. So univerzalna človeška izkušnja, ki je sicer vseprisotna, a pogosto težko opredeljiva. Vsekakor so čustva zelo mnogoznačna tema, kar se kaže tudi v zelo široki paleti njihove obravnave, ki sega od umetnosti do znanosti, od profanega do teološkega, od intimnega do kolektivnega in še bi lahko našteval. Vse to nas opozarja na temeljno vlogo čustev v človekovem doživljanju sveta in samorazumevanju. Ravno zaradi te vsestranskosti se čustva pogosto znajdejo v središču razprav o človekovi naravi, etiki, komunikaciji in celo družbeni strukturi, saj vplivajo ne le na posameznikove notranje odzive, temveč tudi na njegove odnose z drugimi – in na širši kulturni kontekst.

Če se ozremo po literaturi in se vprašamo po delih, ki so najbolj zaznamovala obravnavo čustev, recepcijo njihovega dojetja in ustvarjanje tradicije, potem je verjetno tudi tu na prvo mesto – ali pa vsaj zelo visoko – treba postaviti Sveto pismo. To nakazujejo tudi naslovi prispevkov na tem simpoziju.

Kot zgodovinar bi ob tem dejal, da se na splošno gledano premalo zavedamo, kako izjemno velik vpliv na dojetje sveta, materialnega in duhovnega, je imelo skozi zgodovino Sveto pismo – ki je bilo v času, ki se meri s stoletji, za največjo večino ljudi edini vir informacij o temeljnih zgodbah človeškega bivanja od začetka do konca njegove zgodovine.

Naj to ponazorim z etničnim diskurzom v Stari zavezi, ki je vse do danes opredelil naše razumevanje narodov na dvakratni način. Najprej s tem, da so to skupnosti istega izvora, kar tudi v slovenščini odzvanja že v samem korenu besede narod, ki označuje sorodstveno povezane skupnosti; nato s tem, da je glavni element za ločevanje med narodi jezik. Prva predstava izvira iz zgodbe o Noetu in njegovih treh sinovih, iz katerih naj bi prek njihovih potomcev nastala vsa ljudstva; druga predstava pa je seveda povezana z zgodbo o gradnji babilonskega stolpa. Te predstave so žive, celo dominantne še danes – čeprav sta že sv. Avgustin in Izidor Seviljski v pozni antiki oziroma na prehodu v srednji vek ugotavljala, da je ljudstev vendarle precej več kot jezikov. Izidor je to nasprotje med avtoriteto božje besede in lastnim opažanjem skušal premostiti tako, da je razlikoval med izvirnim in razvojnim v smislu, da je bilo na začetku (ob gradnji babilonskega stolpa) toliko jezikov kot ljudstev, kasneje pa več ljudstev kot jezikov, saj da so iz enega jezika izšla številna ljudstva. Tako kot Izidor lahko tudi danes te svetopisemske zgodbe relativiziramo na še bolj prepričljiv način in opozarjamo na njihovo nevzdržnost – a to ne zmanjšuje dejstva, da nas na nivoju predstav še vedno opredeljujejo.

Prepričan sem, da boste na današnjem in jutrišnjem simpoziju tudi v zvezi s čustvi, njihovim dojetjem, literarno recepcijo in še marsičem drugim lahko pokazali na številne povezave s svetopisemskimi besedili.

Za zaključek kratkega pozdravnega nagovora mi ostane le še prijetna dolžnost, da se zahvalim prof. Ireni Avsenik Nabergoj in vsem ostalim za pripravo današnje-

ga simpozija in da vam zaželim uspešno delo in prijetno druženje. Hvala lepa.

Akad. Peter Štih, predsednik SAZU

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorka uvodnega dela simpozija

(Kratek povzetek pozdravnega nagovora predsednika SAZU, akademika prof. dr. Petra Štiha, v angleškem jeziku ter zahvala.)

I kindly thank President of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Acad. Prof. Dr. Peter Štih. / Lepo se zahvaljujem akad. prof. dr. Petru Štihu, predsedniku Slovenske akademije znanosti in umetnosti, za njegov uvodni nagovor.

Kot naslednja nas bo nagovorila prof. dr. Jožica Škofic, namestnica tajnika II. razreda SAZU za filološke in literarne vede, prof. dr. Marka Jesenška. / *We shall next hear the address of Deputy Secretary of the II. class of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, the Department of Philology and Literary Sciences, Prof. Dr. Jožica Škofic. Kindly welcome.*

Prof. dr. Jožica Škofic, izredna članica SAZU, II. razred za filološke in literarne vede

Spoštovani predsednik SAZU akad. Peter Štih,
spoštovani predsednik Slovenske škofovske konference doc. dr. Andrej Saje,
spoštovani dekan Teološke fakultete Univerze v Ljubljani doc. dr. Tadej Stegu,
spoštovani člani in članice SAZU,
spoštovana predsednica konference prof. dr. Irena Avsenik Nabergoj,
dragi udeleženci konference „Moč čustev“.

Danes vas nagovarjam kot namestnica tajnika II. Razreda za filološke in literarne vede SAZU, ki soorganizira konferenco „Moč čustev“ – akademik Marko Jesenšek se opravičuje za svojo odsotnost in vam pošilja prijazne pozdrave ter želi uspešno in prijetno znanstveno druženje.

Kot je v uvodniku zapisala dr. Irena Avsenik Nabergoj, so čustva univerzalna, a kulturno raznolika razsežnost človeškega bivanja. Človekova čustva – tako tista »vzvišen/a/, kot so ljubezen, upanje, vera in hrepenenje, /kot/ tista temn/a/, kot so strah, zavist in sovraštvo« (IAN, *Povzetki prispevkov*, str. 9) – vplivajo na človeka, njegovo delovanje in s tem na ves svet.

Sveti Pavel v Prvem pismu Korinčanom med temeljnimi vrednotami izpostavlja vero, upanje in – največjo od teh – ljubezen. Zapisal je: »Ko bi govoril človeške in angelske jezike, ljubezni pa bi ne imel, sem postal brneč bron ali zveneče cimbale. In ko bi imel dar preroštva in ko bi poznal vse skrivnosti in imel vse spoznanje in ko bi imel vso vero, da bi gore prestavljal, ljubezni pa bi ne imel, nisem nič. In ko bi razdal vse svoje imetje, da bi nahranil lačne, in ko bi izročil svoje telo, da bi zgorrel, ljubezni pa bi ne imel, mi nič ne koristi.« (1 Kor 13,1-3)

Temeljno svetlo čustvo, čustvo naklonjenosti do drugih, je torej ljubezen – v slovenskem jeziku je poimenovanje zanj izpeljanka z že praslovanskim korenem

**l'ŭbъ* ,ljub', ki se je razvil iz ide. baze **leubh-* ,ljubiti, rad imeti' in je torej skupen mnogim indoevropskim jezikom – med njimi npr. nemško *lieb* ,ljub', angleško *love* ,ljubezen, ljubiti', staroindijsko. *lúbhyati* ,občuti močno poželenje', lat. *libet* (mihi) ,ljubi se (mi), ugaja (mi)' itn. Gre torej za čustvo, ki so mu dali ime že naši davni predniki. O rabi besede ljubezen v slovenščini se je mogoče poučiti s pogledom v slovarje, ki so zbrani na slovarskem portalu Fran (www.fran.si) – tu npr. izvemo, da se ljubezen med dvema človekoma lahko vname, gori in ugasne; da je ljubezen lahko vroča in sladka, a tudi nesrečna; lahko je čista, globoka, slepa, strastna, zvesta, svobodna, čutna ali duhovna; lahko je združena s skrbjo za dobro bližnjega, je bratovska, materinska, hčerinska, otroška ... Človek lahko občuti tudi ljubezen do drugih živih bitij in narave, pa tudi do neživega in celo abstraktnega – čuti ljubezen do jezika, knjige, domovine, dela in poklica, ljubezen do Boga ...

Kaj pa *sovraštvo*? Beseda, ki v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku poimenuje ,močno čustvo nenaklonjenosti, odpora do koga, navadno združeno z željo škodovati mu', je bila v slovenskem jeziku prvič zapisana v 15. stol. in je izpeljanka s pripono *-*stv-o* iz sestavljenke *sovrag*, ki je bila že v praslovanščini tvorjena iz predpone **sq-* 'skupaj, z-' in **vōrgъ* s pomenom ,sovražnik, morilec' oz. izhodiščno * ,mučitelj, mučenje'. Tudi beseda *vrag* ima torej prastare korenine – v indoevropskih jezikih pa so s tem korenem označeni koncepti, povezani s trpljenjem, revščino, mučenjem, pa tudi zlom, prekletstvom, stisko, sovražnim zasledovanjem, pregnanstvom, maščevanjem, izobčenostjo. V slovenščini ima danes beseda *vrag* predvsem pomen ,hudič, zlodej', z besedo in frazemi s to sestavino pa je mogoče izražati predvsem negativna čustva.

Ti dve in druga čustva boste v naslednjih dneh obravnavali na konferenci „Moč čustev“. Naj za sklep dodam še jezikoslovno, etimološko pojasnilo k besedi čustvo, ki v slovenskem jeziku označuje ,duševni proces ali stanje, ki je posledica odnosa med ljudmi in okoljem'. Beseda se je razvila iz psl. **čŭvъstvo* in je izpeljanka iz psl. glagola **čŭti*, **čuvъti* ,paziti, bedeti, zaznavati'. Želim vam, da bi vas ob druženju prevevala predvsem plemenita, prijateljska čustva – čustva veselja in hvaležnosti ob novih spoznanjih in poznanstvih.

Hvala.

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorica uvodnega dela simpozija

(Kratek povzetek pozdravnega nagovora prof. dr. Jožice Škofic, izredne članice SAZU, II. razred za filološke in literarne vede, v angleškem jeziku in zahvala.)

I warmly thank Deputy Secretary of Class II, the Department of Philology and Literary Sciences at the Slovenian Academy of Sciences and Art, Prof. Dr. Jožica Škofic, for her words. / Prirčna hvala prof. dr. Jožici Škofic, namestnici tajnika II. razreda SAZU za filološke in literarne vede, za besede, ki nam jih je namenila ob tej priložnosti.

Mednarodni simpozij „Moč čustev“ odpira nova obzorja razumevanja čustev

– v misli, umetnosti in življenju. V ospredje postavlja čustva kot bistveno prvino človeške izkušnje – kot vir navdiha, identitete in globlje medčloveške povezanosti. / *The present symposium is opening new horizons in the understanding of emotions – in thought, art, and life. Its numerous themes and fields of research are to highlight emotions as a fundamental dimension of human experience as well as a source of inspiration, identity, and a deeper sense of human connection. We are therefore particularly pleased that it has brought together such a varied number of experts, researchers and institutions.*

In zato smo veseli, da je simpozij povezal tako raznolike raziskovalne ustanove in sodelavce. Z nami je ob tej priložnosti tudi doc. dr. Tadej Stegu, dekan Teološke fakultete Univerze v Ljubljani, ki mu sedaj predajamo besedo. / *Our next speaker is Ass. Prof. Dr. Tadej Stegu, Dean of the Faculty of Theology, University of Ljubljana.*

**Doc. dr. Tadej Stegu,
dekan Teološke fakultete Univerze v Ljubljani**

Spoštovani predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, akademik prof. dr. Peter Štih, spoštovana zastopnica tajnika Slovenske akademije znanosti in umetnosti, prof. dr. Jožica Škofic, spoštovani predsednik Slovenske škofovske konference, doc. dr. Andrej Saje, spoštovana predsednica Organizacijskega odbora, prof. dr. Irena Avsenik Nabergoj, spoštovani člani programskega odbora, spoštovani predavatelji in vsi cenjeni gostje, kolegice in kolegi; v čast in veliko veselje mi je, da vas lahko v imenu Teološke fakultete Univerze v Ljubljani pozdravim na mednarodnem simpoziju „Moč čustev – od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi“, ki ga je pripravila Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, Inštitutom za kulturno zgodovino Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU in Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper.

V svetu, ki je pogosto preglasen, razdrobljen in hiter, je sposobnost prepoznati, razumeti in ustrezno izraziti čustva postala ne le osebna veščina, temveč tudi kulturna in duhovna naloga. Čustva so danes prepoznana kot ključen element duševnega zdravja, medosebnih odnosov in celo družbene povezanosti. A da bi čustva lahko resnično razumeli, jih ne moremo obravnavati zgolj kot psihološke odzive ali bežne spremembe razpoloženja – treba jih je umestiti v širši in globlji kontekst.

Zato nam naš simpozij najprej usmerja pogled h koreninam – k antični misli, judovski in krščanski dediščini, kjer se čustva pogosto kažejo kot most med človekom in transcendentnim; kot prostor, kjer se razkriva notranja resnica človeka in njegovo razmerje do Boga, do drugega človeka in do sveta.

»Z vso skrbjo pazi na svoje srce, kajti iz njega izvira življenje,« (Prg 4,23) beremo v Knjigi pregovorov. To srce, na katero naj človek skrbno pazi, ni le sedež čustev, temveč celotne človekove notranjosti – njegovega razuma, vesti, hrepenenja, strahu in upanja. Srce je prostor, kjer se prepletajo razum in čustva, kjer se rojevajo odločitve in krepijo odnosi.

Čustva, kot jih prepoznavamo v antični misli in v svetopisemskih besedilih, niso nasprotje razumu, temveč ključ do razumevanja človekove resničnosti. So jezik, s katerim govorimo o trpljenju, o ljubezni, o veri – in, ne nazadnje, o Bogu.

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorica uvodnega dela simpozija

(Kratek povzetek pozdravnega nagovora dekana Teološke fakultete Univerze v Ljubljani, doc. dr. Tadeja Steguja, in zahvala.)

Hvala doc. dr. Tadeju Steguju, dekanu Teološke fakultete Univerze v Ljubljani, za njegove besede in misli. / *We thank Ass. Prof. Dr. Tadej Stegu, Dean of the Faculty of Theology, University of Ljubljana, for his address at the opening event of our symposium.*

Mednarodni simpozij „Moč čustev, Od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi“ pa bo s svojim nagovorom pozdravil tudi msgr. doc. dr. Andrej Saje, predsednik Slovenske škofovske konference. / *Ladies and Gentlemen, the international symposium “The Power of Emotions” at the Slovenian Academy of Sciences and Arts in Ljubljana is now to be greeted by our distinguished guest, Monsignor Ass. Prof. Dr. Andrej Saje, President of the Slovenian Bishops’ Conference!*

Monsignor doc. dr. Andrej Saje, predsednik Slovenske škofovske konference

Spoštovani udeleženci, cenjeni gostje iz Slovenije in tujine, dragi sodelavci in sodelavke v raziskovanju moči in različnih vidikov čustev!

S posebnim veseljem vas kot predsednik Slovenske škofovske konference pozdravljam ob odprtju mednarodnega simpozija z naslovom „Moč čustev: Od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi“. Pričujoč znanstveni dogodek nas z izjemno globino in širino tem odpira za vprašanja, ki segajo v samo srčiko človeškega bivanja.

Iskreno zahvalo izrekam voditeljici programske skupine in predsednici organizacijskega odbora prof. dr. Ireni Avsenik Nabergoj, ki je z raziskovalno zavzetostjo in mednarodno priznано vizijo oblikovala temelje simpozija. Njeno interdisciplinarno delo kaže, da se znanstveno iskanje ne konča pri mejah posameznih ved, temveč cveti prav tam, kjer se srečujejo teologija, literarne vede, antropologija in umetnostna zgodovina – v skupnem iskanju resnice, lepote in smisla.

Zahvaljujem se Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, posebej njenemu predsedniku akademiku dr. Petru Štihi za gostoljubje. Hvala Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani, ZRC SAZU in Znanstveno-raziskovalnemu središču Koper za soudeležbo in sodelovanje. Dogodek je tudi sad podpore Javne agencije za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, ki omogoča, da znanstvena dediščina prestopi lokalne okvire in zaživi v globalnem dialogu.

Simpozij z naslovom „Moč čustev“ ni le akademska priložnost, temveč kulturno in duhovno dejanje. Čustva niso zgolj prehodne reakcije, temveč sestavni del razumevanja samega človeka.

Njihova prisotnost preči meje disciplin, kultur, zgodovinskih obdobj – od svetopisemskih pripovedi in patrističnih spisov do sodobnih oblik literarnega in umetniškega izraza. V tej luči ni presenetljivo, da simpozij vključuje širok nabor tem – od ljubezni, upanja in hrepenenja do bolečine, strahu, zavisti in jeze. A vsem je skupna temeljna težnja: razumeti človekovo srce v njegovi ranljivosti in moči.

Razumevanje čustev je ključno tudi za sodobno družbo, v kateri pogosto prevladujeta racionalistični pogled in funkcionalna miselnost. Brez afektivnega jedra človek izgubi svojo človečnost. Raziskovanje čustev zato ni luksuz akademskega sveta, temveč pomeni prispevek k oblikovanju etično občutljive in duhovno pismene družbe. V tem smislu ima simpozij globoko kulturno, pastoralno in civilizacijsko vrednost.

Ob začetku simpozija želim poudariti pomen mednarodne udeležbe in interdisciplinarnega pristopa. Srečanja, kot je današnje, krepijo tisto, kar je še posebej dragoceno: odprt dialog med kulturami, religijami, jeziki in znanstvenimi področji. To je dialog, ki ne išče prevlade, temveč sodelovanje, medsebojno bogatenje in razumevanje. V tem duhu naj bo tudi naše druženje v jubilejnem svetem letu znamenje upanja – da lahko različnost bogati in da je v sedanjí družbi mogoče graditi mostove, k čemur nas je še posebej povabil novi papež Leon XIV.

Kot predsednik Slovenske škofovske konference izrekam globoko hvaležnost vsem, ki prispevate k oblikovanju prostora za resnicoljuben, kritičen in spoštljiv znanstveni dialog. Naj bo vaš prispevek k razumevanju čustev obenem prispevek k bolj sočutni in bolj povezani družbi.

Simpozij „Moč čustev“ nas vabi, da se zazremo vase – in drug v drugega in da odkrijemo, kako so čustva skozi stoletja oblikovala naša prepričanja, odnose in skupnosti. V tem procesu se tudi sami učimo modrosti čustvenega razločevanja, ki je pogoj za vsako resnično preobrazbo – osebno, duhovno in družbeno.

Naj bo to srečanje plodovito, navdihujoče in odprto za nova spoznanja.

Iskrena hvala in naj vas pri vašem delu spremlja Božji blagoslov!

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorica uvodnega dela simpozija

(Povzetek pozdravnega nagovora monsignorja doc. dr. Andreja Sajeta v angleškem jeziku in zahvala.)

President of the Slovenian Bishops' Conference Monsignor Ass. Prof. Dr. Andrej Saje has warmly greeted us all at the opening of the present international symposium, which, with its extraordinary depth and breadth of topics, opens us to questions that reach to the very heart of human existence. He has expressed his sin-

cere gratitude to the head of the Program group and chair of the Organizing committee, Prof. Dr. Irena Avsenik Nabergoj, who, with her commitment and internationally recognized vision, has shaped the foundations of the symposium. Her scientific research does not end at the boundaries of individual disciplines, but flourishes precisely where theology, literary studies, anthropology, and art history meet – in a common search for truth, beauty, and meaning.

He has stated that the symposium is not merely an academic opportunity, but a cultural and spiritual act. The presence of emotions crosses the boundaries of disciplines, cultures, historical periods – the topics ahead of us therefore share a common fundamental aspiration: to understand the human heart in its vulnerability and strength.

He has underlined the fact that understanding emotions is crucial for the modern society, in which a rationalist view and a functional mindset often dominate. Without an affective core, a person loses his humanity – what is more, understanding emotions is indispensable for creating an ethically sensitive and spiritually literate society.

He further emphasized the importance of international participation and an interdisciplinary approach – an open dialogue between cultures, religions, languages and scientific fields. In this spirit, may our gathering in the Jubilee Holy Year also be a sign of hope – to know that it is possible to build bridges in today's society, something to which the new Pope Leo XIV has specifically invited us.

President of the Slovenian Bishops' Conference has expressed his deep gratitude to all who contribute to creating a space for truthful, critical, and respectful scientific dialogue. He has ended with the thought that the Symposium "The Power of Emotions" invites us to look within ourselves and to each other – to discover how emotions have shaped our beliefs, relationships and communities over the centuries, which invests us with an invaluable gift of emotional discernment and wisdom. May this meeting be fruitful, inspiring and open to new insights – with God's blessings – thank you!

Warm thanks to President of the Slovenian Bishops' Conference, Monsignor Ass. Prof. Dr. Andrej Saje. / Predsedniku Slovenske škofovske konference, msgr. doc. dr. Andreju Sajetu, se lepo zahvaljujemo za njegove besede in misli ob tej lepi priložnosti.

In sedaj bomo za zaključek slovesnega odprtja z zanimanjem in pozornostjo prisluhnili nagovoru pobudnice in organizatorke ter predsednice Organizacijskega odbora mednarodnega simpozija „Moč čustev“, prof. ddr. Irene Avsenik Nabergoj Teološka fakulteta UL, ZRC SAZU. / We shall round off today's opening event of the symposium by the address of its initiator and project leader, President of the Organizing Committee, Prof. Ddr. Irena Avsenik Nabergoj, Faculty of Theology of the University of Ljubljana; Science Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Toplo vabljeni k besedi!

Prof. dr. Irena Avsenik Nabergoj,
pobudnica simpozija in predsednica Organizacijskega odbora

Spoštovane udeleženke, spoštovani udeleženci, dragi gostje, z iskrenim veseljem in hvaležnostjo vas pozdravljam na mednarodnem simpoziju „Moč čustev“, ki poteka v znameniti Veliki dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Posebej se zahvaljujem predsedniku SAZU, akademiku prof. dr. Petru Štihu, ki nam je omogočil, da lahko ta dogodek umestimo v srce najvišje znanstvene ustanove v Sloveniji. Zahvala gre tudi 2. razredu SAZU, Razredu za filološke in literarne vede, ter prof. dr. Jožici Škofic, namestnici tajnika prof. dr. Marka Jesenška, za soglasno podporo pri izvedbi simpozija.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti s svojo odprtostjo in vizijo potrjuje, da vrhunska znanost ne živi v izolaciji, temveč v dialogu – z zgodovino, z umetnostjo, s človeško izkušnjo. S tem daje jasno sporočilo: da je znanstveno delo vedno večglasno iskanje resnice, ki raste iz sodelovanja, poslušanja in skupnega uvida v tisto, kar nas – kot posameznike in kot družbo – oblikuje v samem jedru naše človeškosti.

Iskreno se zahvaljujem glavnemu tajniku SAZU, akademiku profesorju dr. Francu Forstneriču, in upravnemu direktorju, gospodu Zoranu Mezgu, za njuno podporo ter pomoč pri poteku dogodka. Zahvala gre tudi gospe Veroniki Simoniti iz tajništva predsedstva SAZU, za vso organizacijsko podporo.

Hvaležni smo doc. dr. Tadeju Steguju, dekanu Teološke fakultete, ter celotni ustanovi za njeno odprtost do interdisciplinarnega raziskovanja. Zahvaljujem se članicam in članom programskega in organizacijskega odbora iz Teološke fakultete UL, ZRC SAZU in ZRS Koper, še posebej pa tudi doc. dr. Andreju Sajetu, predsedniku Slovenske Škofovske konference, predavatelju na TEOF UL ter članu programske in projektne skupine „Moč čustev“, za njegovo pokroviteljstvo in sodelovanje.

Ob tem naj izrazim hvaležnost tudi Narodnemu muzeju Slovenije in Frančiškanskemu samostanu s knjižnico v Ljubljani, ki bosta s spremljevalnimi dogodki odprla vrata bogatih kulturnih zakladnic in ponudila dragocen kulturni okvir temu dogodku.

Naš simpozij je nastal v okviru raziskovalnega projekta ARIS J6-50212 („Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare zaveze“, 2023–2026), ki deluje v okviru širšega raziskovalnega programa P6-0262 („Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga“, 2022–2027), ob podpori Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovativno dejavnost Republike Slovenije (ARIS). Njegov naslov je zavestno zastavljen široko: „Moč čustev: od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi“. Ta naslov nam je omogočil, da smo raziskovalno os premaknili od zgodovinskih vprašanj k literarni sporočilnosti in notranji dinamiki besedil. Izhodišče smo našli v živem vprašanju: kako prepoznati, razvrstiti, razbirati in osmisliti čustva v starozaveznih besedilih? Kako jih razumeti znotraj njihovega žanra, literarnega tona, kulturnega obzorja in antropološke globine? V ospredje smo postavili celostni pristop: povezovanje filološke, literarno-hermenevtične in

zgodovinsko-antropološke analize s sodobnimi teorijami čustev, spolne razlike in pripadnosti. Posebno pozornost smo namenili vprašanju, kako se v besedilih razpira notranji svet literarnih oseb, zlasti ženskih likov, in kako ta svet čustev odseva, spodbuja ali zamejuje identiteto, odnos do drugega, do skupnosti, do Boga, transcendence.

Zanimanje za čustva ni novo. A novo je, da jih jemljemo resno tudi v znanstveni obravnavi besedil. Da jih ne odrivamo le kot dodatek, temveč jih vidimo kot temeljno antropološko os, okoli katere se oblikujejo vrednote, pripovedi, vera in kultura.

Iskrena hvala gospe Tajdi Lekše za občuteno in premišljeno moderiranje uvodnega dela simpozija ter vam, drage referentke in referenti, za vaše izjemne prispevke. S svojo vsebinsko širino in miselno globino presegajo meje disciplin ter odpirajo nova obzorja razumevanja človekove notranjosti – čustev, ki nas v svoji krhkosti in moči najbolj približujejo temu, kar pomeni biti človek.

Hvala vam, poslušalke in poslušalci, da ste prišli, ker verjamete, da znanost ni zgolj analitična, ampak tudi občutena, in da raziskovanje čustev ni le akademska naloga, temveč način, kako znova osmisliti človeške vezi in človeško dostojanstvo. Vaša navzočnost daje simpoziju bogat čustveni utrip.

Vsem želim dva vsebinsko bogata, topla in navdihujoča simpozijška dneva. Naj bo naše srečanje most med znanostjo in čutečnostjo, med besedo in izkušnjo, med posameznikom in skupnostjo. In naj čustva, o katerih govorimo, ne ostanejo le predmet raziskave, temveč postanejo vezivo dialoga, ki nas vse povezuje.

Vezno besedilo

Tajda Lekše, moderatorica uvodnega dela simpozija

(Povzetek pozdravnega nagovora prof. dr. Irene Avsenik Nabergoj v angleškem jeziku in zahvala.)

Prof. ddr. Irena Avsenik Nabergoj has expressed her sincere joy and gratitude to the President of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Acad. Prof. Dr. Peter Štih, who has made it possible for us to place this event in the heart of the highest scientific institution in Slovenia. She has furthermore thanked the 2nd class of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, the Department of Philology and Literary Sciences, and Prof. Dr. Jožica Škofic, Deputy Secretary of Prof. Dr. Marko Jesenšek, for their unanimous support in organizing the symposium.

She has also stated that the Slovenian Academy of Sciences and Arts, with its openness and vision, confirms that top-notch science does not live in isolation, but in dialogue – with history, with art, with human experience.

She has thanked the Secretary General of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Academician Prof. Dr. Franc Forstnerič, and the Administrative Director, Mr. Zoran Mezeg, for their support and assistance in the running of the event, as

well as Ms. Veronika Simoniti from the institution's secretarial for all the organizational support.

She has expressed her gratitude to Ass. Prof. Dr. Tadej Stegu, Dean of the Faculty of Theology and the entire institution for their openness to interdisciplinary research, the members of the Program and Organizing committee from the Faculty of Theology, University of Ljubljana, the Science Research Centre of the SAZU and the Science Research Centre Koper, and especially Assoc. Prof. Dr. Andrej Saje, President of the Slovenian Bishops' Conference, lecturer at TEOF UL and member of the Program and Project group of the present symposium, for his patronage and cooperation.

Prof. ddr. Avsenik Nabergoj has also thanked the National Museum of Slovenia and the Franciscan Monastery with its Library in Ljubljana, which shall open the doors of their rich cultural treasures for us and offer a valuable cultural framework for this event.

She has further explained that our symposium was created within the framework of the research project ARIS J6-50212 ("The Power of Emotions and the Status of Female Characters in Different Literary Genres of the Old Testament, 2023–2026"), which operates within the framework of the broader research program P6-0262 ("Values in Judeo-Christian Sources and Tradition and Possibilities for Dialogue, 2022–2027"), with the support of the Public Agency for Scientific Research and Innovation of the Republic of Slovenia (ARIS).

Its broad title "The Power of Emotions: From Ancient and Judeo-Christian Roots to Their Echo in World and Slovenian Literature, Art, and Culture" was chosen with the purpose to shift the research axis from historical questions to literary messages and the internal dynamics of texts.

The organizers' focus was on a holistic approach: connecting philological, literary-hermeneutic and historical-anthropological analysis with contemporary theories of emotions, sexual difference and belonging. They have paid special attention to the question of how the inner world of literary characters, especially female characters, unfolds in texts, and how this world of emotions reflects, encourages or limits identity, the relationship to the other, the community, to God, to transcendence.

The interest in emotions is not new, she has said. What is new is that we take them seriously in the scientific treatment of texts, not dismissing them as mere additions, but to see them as a fundamental anthropological axis around which values, narratives, faith, and culture are shaped.

In particular, she has thanked all of you, dear lecturers, for your exceptional contributions. With the breadth of content and depth of thought, your topics transcend the boundaries of disciplines and open up new horizons of understanding the human interior – emotions that, in their fragility and strength, bring us closest to what it means to be human.

And last but not least, she has thanked you, dear participants, for having joined

us out of your belief that science is not just analytical, but also affective, and that the study of emotions is a way to redefine human connections and human dignity. Your presence gives the symposium a rich emotional pulse.

In conclusion, she has wished everyone two rich, warm and inspiring symposium days. May our meeting be a bridge between science and emotions, between words and experience, between the individual and the community. And may the emotions we shall talk about remain not only the subject of our research, but become the bond of dialogue connecting us all.

Lepo se zahvaljujemo spoštovani prof. ddr. Ireni Avsenik Nabergoj za njen občuteni in domišljeni nagovor. / *We thank the esteemed Prof. Dr. Irena Avsenik Nabergoj for her sensitive and thoughtful opening address.*

Hvala vsem uvodnim govornicam in govorcem za vaš pomenljiv in dragocen prispevek, kot tudi vsem vam, spoštovani gostje, za ljubeznivo pozornost.

Z veseljem lahko zaključimo z veselim pričakovanjem, da nam bo simpozij odprl nove poti v razumevanju čustev – v udejanjanju dialoga in povezav v Naseem skupnem vsakdanu. / *Let us conclude this opening event with the belief that the symposium is about to open new horizons in the understanding of our emotions – for the much-needed promotion of dialogue in our world.*

Peter Štih, Jožica Škofic,
Tadej Stegu, Andrej Saje, Irena Avsenik Nabergoj,
Tajda Lekše